

СИТУАЦІЯ ЯК УЯВЛЕННЯ КОНЦЕПТУ "РЕАЛЬНІСТЬ"

Вивчаючи концепт реальності, зауважимо, що екзистенціальні концепції Заходу, ставлячи в центр уваги буття, стверджують, що людина, яка знаходиться на краю певної онтологічної безодні, змушена вчитися берегти свободу і незалежність в граничній ситуації. Ясперс вважав граничну ситуацію такою, в якій екзистенція стикається з перешкодою, межею, після якої існує лише безвихідь. І основне завдання екзистенції – осмислити безодню неминучості, підготуватися до занурення в безодню. За своїм змістом метаантропологія є онтологією людини та його меж – це філософія буденного буття, філософія межового буття та філософія позабуденного буття людини і його світу. В людському бутті можливе трагічне переплітання буденності, межовості та позабуденності, т.ч. пояснюємо це як "вкоріненість" людини. Якщо ж співставити межове буття із екзистенцією, а позамежове – з трансценденцією, то метаантропологію в своїй першопочатковій структурі можна розуміти так: ордологія – вчення про буденне буття людини; екзистенціологія – вчення про межове буття людини; трансцендентологія (антропо-трансцен-дентологія) – вчення про позамежове буття людини. Отже, метаантропологія (за Хамітовим) – це єдність екзистенціології та трансцендентології людини.

Отже, реальністю в метаантропології є розуміння ситуації як філософської категорії. Оцінюючи стан питання про ситуацію, К. Ясперс зазначає, що ситуації бувають несвідомими і усвідомленими, а по видах – економічними, соціальними, політичними і т.п. Єдиної ситуації не існує, але загальне поняття ситуації можливо, оскільки воно фіксує визначеність ситуації як такої. Ситуацією К. Ясперс пропонує називати конкретну дійсність, що означає для мого буття перевагу або шкоду, можливість або перешкоду. Отже, ситуація – конкретна дійсність, яка ціннісно визначена по відношенню до суб'єкта. Ситуація визначається зовні суб'єкта, але по відношенню до суб'єкта. Зауважимо, що О.Ф.Большов говорить про спорідненість ситуації і пасивного становища людини, яка мимоволі кожного разу опиняється в тій або іншій ситуації. Разом з тим він показує на спорідненість ситуацій, які змінюються з часом. Отже, людина знаходиться в серії споріднених ситуацій, які, до того ж, вона сама і створює. Людина буквально зв'язана ситуацією, яким би чином та не змінювалась. Це означає, що ситуація – це конкретна дійсність не тільки світу, але і людини в його світі. Зовнішня по відношенню до людини ситуація похідна від самої людини. Внутрішнє джерело зовнішньої для людини ситуації Отто Ф. Большов називає певним настроєм. Ситуація оповита певним настроєм, який і зв'язує серію ситуацій. Отже, людина опиняється в ситуації, в своєму осмисленому ставленні до зовнішніх умов. До елементів реальної ситуації в метаантропології можуть належати і стани самого суб'єкта в попередній момент часу, якщо вони зумовлюють його попередню поведінку.

Реалізація вимог ситуації створює передумови для її перетворення чи подолання. Вихід за межі ситуації відбувається в тій мірі, і якій у суб'єкта - при значимості для нього цієї ситуації – складаються і починають реалізовуватися нові вимоги до себе, які є надлишкові відносно початкових. Отже, ситуація - це безпосередній результат взаємодії духовної і природної реальностей, що виявляє себе своєрідною "інерцією природного буття" стосовно активності духовної енергії людського існування ("екзистенції") у його прагненні подолати "опір" природи щодо освоєння її людиною.

Свобода існує тільки в ситуації. Звертає на себе увагу та обставина, що будь-яка ситуація, як констатує К.Ясперс, це ситуація окремої людини. Звідси людина (ширше – суб'єкт) є елементом ситуації. Відносно суб'єкта до об'єкту (і навпаки) існує і реалізується ситуація. Таким чином, ситуація структурно розуміється як ціннісне певне суб'єктно-об'єктивне відношення, а з цього твердження робимо висновки, що у метаантропології ситуація як концепт реальності відіграє важливу роль для формування філософського розуміння реалізму.